

Аргументи

Дејан САВОВСКИ

Идејата за европско обединување е многувековно, и ако ја истражуваме природата на денешната Европска унија ќе мораме да ги анализираме темелите на кои денес таа е поставена. Европската унија е единствена специфична творба во светот, која се одликува по својата различност на организациска поставеност и начин на функционирање како заедничка држава на множество народи, нации и култури и затоа таа, според своите посебни карактеристики, претставува своевиден феномен и еден вид природна множинска целина. Но, сепак таа не би била вистинска ако не е цела и единствена и ако не ги опфати сите европски држави кои географски му припаѓаат на стариот континент, особено источните и југоисточните држави.

Во процесот на интегрирање на државите и на народите во Европа многу значајно е да се согледаат околностите, условите, целите и мотивите како фактори кои влијаеле во заедничкото поврзување и обединување. Историски гледано, обединувањето на Европа е плод на долговековната европска традиција, втемелена уште во ан-

тичкиот период, кога е извршена романизација на европскиот простор, од страна на моќната Римска империја, како и од античкиот хуманизам како моќен фундамент на европската цивилизација. Меѓутоа, основна карактеристика на тогашното Римско царство било покорувањето на повеќе народи и држави, а не здружување, рамноправност, соработка меѓу народите и наместо почитување на овој принцип се наметнувала волјата на владетелот-цезарот.

Во Европа, во минатото, низ векови наназад во основа биле присутни две концепции на политики и тоа политиките на доминација и рамнотежа, а главна нишка на поврзување била религијата. Меѓутоа, и на овој план таа единственост траела до 1054 година, кога дошло до поделба на христијанството на два дела и тоа на православен или ортодоксен со центар во Константинопол, и католички со центар во Рим. Оваа

на природното право на Гроциус станала доминантна филозофско-правна платформа за нови идеи во однос на редефинирањето на односот меѓу човекот и неговата судбина, наречена држава. Познатиот француски мислител Жан Жак Русо во своето дело "Општествен договор" се застапувал за социјална еднаквост и политичко единство низ владеење на системот на правото и непосредната демократија. Дури и христијанската религија, тој тогашен бастион на средновековната европска традиција на монолитност и на догматски погледи на светот, се приспособил на новиот дух на човекот на новото време. Всушност, прв пат дошло до зближување на христијанството и на таканареченото неопанганство, каде поединецот од христијанството ги црпел стабилноста и сопствениот интегритет, а од неопанганството ги црпел научниот и севкупниот општествен развој.

САГА ЗА СТА

Денешната политичка Европа има свои граници, тоа се границите во кругот на нејзините членки. Сепак, светската историја нема модел, нема паралела за доброволна политичка, економска и воена фузија на бројни независни држави, секоја со еден или со повеќе сопствени јазици, сопствена култура и историско наследство собирано многу векови.

поделеност, за жал, е присутна до ден денес со спротивставени меѓусебни односи. Извесно разведрување и напредок во духовен и во културен поглед извршило влијанието на хуманизмот и ренесансата, со што се создале услови за создавање на извесна Европска заедница на мислители, филозофи и уметници кои интелектуално, политички и економски го раздвижиле развојот на Европа, особено во XVIII и во XIX век. Хуманизмот во периодот на ренесансата имал значајно влијание и придонес во политичко-правната, економската и културната интеграција на Европа. Во контекст на тогашната хуманистичка и цивилизациска ера, вредна за спомнување е големата Француска револуција, чија политичка платформа ги дефинирала основните политичко-правни постулати, како револуционерна промена во европските држави. За ваквите текови на новата европска цивилизација, сведочи и брзината на прифаќање на новите идеи. Делата на Декарт, Еразмо Ротердамски, а подоцна и на Монтескије, Волтер, Хјум, се ширеле со молскавична брзина на целиот континент. Школата

Покрај другото, XIX век е и период на создавање на националните држави и на моќните империи на европска територија што, од друга страна, пак, го забрзало собирањето на нови вредности, како што е правната држава, каде човекот прв пат бил трансформиран во граѓанин, припадник на државата. Ова е и период кога повторно оживеале експанзионизмот и освојувањето на нови простори, со што ваквата филозофија станала водечка државна филозофија, со што се занемарувала положбата на граѓаните и нивните слободи и права. Очигледно е дека денешна "модерна" Европа претставува продукт на таквата синтеза. Гледано од политички аспект, внатрешниот антагонизам на најмоќните европски држави всушност и никогаш не бил надминат, дури бил и се позаострен, што на почетокот на XX век резултирало со најсуровите војни - Првата и Втората светска војна, кои по масовноста и последиците биле дотогаш невидени во историјата на човештвото. Интересен е податокот за периодот на двете војни, кој е и своевиден парадокс затоа што Првата светска војна почнала

во зенитот на економската и на политичката моќ на Европа додека, пак, завршувањето на Втората, која била само продолжување на Првата, ја оставила Европа во урнатини и на дното на својата поранешна моќ. Но, сите овие ретроградни движења за свој позитивен резултат го имаат како контрапункт сè поизразеното и поцврстото верување во борбата за основните човекови природни права. Издигнувањето и падот на Европа го зацврсти убедувањето кај сите нејзини граѓани дека по Втората светска војна таа треба да биде изградена врз поинакви принципи. Во периодот по Втората светска војна обединувањето на Европа претставува приоритет на владите на повеќето европски држави. Независно од надворешните влијанија и од меѓународните околности, во периодот на светската војна и блоковската поделеност на двата центра на моќ -

Москва и Вашингтон, државите од Европа работат на обединување во повеќе насоки. Но, сепак гледано во целина до ден денешен, од сите области најтешко се одвива процесот на политичко обединување за кој, како што веќе и објаснив, се должи на нејзината архаичност. Европскиот пристап кон интеграција по својата природа се темели на компромиси, а понекогаш на болен процес на давање и земање, при што сите членки на ЕУ треба да бидат подготвени да постигнат консензус. Немањето заеднички устав, главен град и вистинска европска влада ја прави состојбата посложена. Таа сè уште претставува еден вид куќа во изградба, и во висина и во широчина, и на која ѝ треба дооформување на нејзините квантитативни и квалитативни особености. Тоа се рефлектира и на надворешната политика, при што е очигледно дека недостасува

"меч" за да се претстави себеси како супер сила. Меѓутоа, добивајќи на располагање значајна воена сила Европејците сакаат да ја испробаат, за добро или за лошо. Дали ќе може или нема да игра ваква улога пред воспоставувањето на целосна политичка унија, останува контроверзно прашање. Затоа постојат многу neodговорени прашања - дали фондусот на Унијата да биде од федерален карактер или тој да се потпира на суверенитетот на самите држави? Било кој одговор може да биде само паушален и нецелосен, ако не се анализира потемелно еволуцијата на идејата за европско обединување.

Сè уште е присутен тој таканаречен "еквибриум" меѓу евроентузијастите и застапниците на националната автономija. Со ова се наметнува фактот дека историските рецидиви на Европа се присутни и денес, и тоа во сите сегменти на политиката. Она што пред неколку години делуваше како невозможно сценарио, денес претставува сурова вистина. И на надворешен план Европа полека го губи својот примат и значење. Имено, до средината на минатиот век сè што се случуваше во Европа добиваше карактер од светско случување. Војните кои се воде на територијата на Европа беа прогласени за светски војни. Од аспект на културните случувања, европската мода беше светска мода. Но, денес влијанието на Европа се намалува. Центрите на светските случувања се поместија надвор од нејзините граници. И моментнава состојба не е само економска криза, туку е и криза на идеологијата. Секако, ова не значи дека е дојден крај на капитализмот, но до толку поголема е иронијата, затоа што во изминатиов период од триесет години откако западниот свет го победи комунизмот, дојде време истата Европа да ги применува комунистичките стопански мерки. Сè уште е долг патот кој Европската унија треба да го изоди за да го постигне внатрешното единство, кое ѝ е потребно. Денешната политичка Европа има свои граници, тоа се границите во кругот на нејзините членки. Сепак, светската историја нема модел, нема паралела за доброволна политичка, економска и воена фузија на бројни независни држави, секоја со еден или со повеќе сопствени јазици, сопствена култура и историско наследство собирано многу векови. Патот на европските интеграции е и ќе остане во XXI век, пат кој може да биде совладан во многу одделни чекори, некои покуси, некои подолги. Пред Европската унија стојат низа предизвици во надворешната, во внатрешната и во безбедносната политика. Од успешноста со која тие ќе се совладуваат ќе зависи и брзината на развој на идната севкупна политика, која треба да доведе до заеднички успех, ако за тоа сепак се има добра волја.

РАТА ДАМА

